

MOŽNOSTI ROZVOJE MEZIOBOROVÉ SPOLUPRÁCE A POZNÁNÍ V OBORU PÉČE O PAMÁTKY FORMOU AKTIVNÍ ÚČASTI V PROFESNÍCH SPOLCÍCH A OBČANSKÝCH SDRUŽENÍCH

Dobrý den, mé jméno je Jakub Ďoubal a patřím k zakládajícím členům občanského sdružení Arte-fakt, jehož činnost a názor na směřování restaurátorského oboru bych zde rád v krátkosti představil.

Arte-fakt vznikl na jaře roku 2006. Jde o profesní spolek, který sdružuje odborníky aktivně působící v oblasti péče o památky (zejména restaurátory, ale i památkáře, technology a architektky).

Cílem sdružení je podpora a aktivní uskutečňování mezioborové spolupráce při péči o památky, podpora a rozvoj profesních aktivit členů, zprostředkování komunikace mezi odbornou a laickou veřejností a popularizace péče o památky. Toho dosahujeme především vzájemnou spoluprací svých členů, organizováním přednášek, konferencí, workshopů apod.

Občanské sdružení spravuje také webové stránky [www. arte-fakt.cz](http://www.arte-fakt.cz), které slouží jako informační server pro odbornou i laickou veřejnost. Stránky informují o aktivitách sdružení a o problematice péče o památky s cílem vyvolat diskuzi a zájem o tuto problematiku. Naše stránky zařadila Národní knihovna do svého web archivu jako kvalitní zdroj, který by měl být uchován do budoucna a stát se součástí českého kulturního dědictví.

Naše sdružení uspořádalo za svou existenci 9 odborných konferencí, 2 restaurátorské výstavy a celou řadu setkání, na kterých byly představeny konkrétní restaurátorské akce přímo na místě, kde bylo možno řešit praktické i teoretické problémy restaurování. Naposledy ve Slavonicích nad problematikou restaurování sgrafit. Z pořádaných akcí vydáváme sborníky a katalogy, které jsou mimo jiné i volně přístupné na našich stránkách.

Vzhledem k tomu, že náš profesní spolek sdružuje zejména odborníky aktivně se podílející na praktickém výkonu péče o památky souhlasíme s tím, že situace

v oboru není zdaleka ideální a je zde celá řada palčivých problémů, na které se snažíme v rámci svého působení upozorňovat. Mezi hlavní problémy podle našeho názoru patří následující:

- 1.)** Zadávání a realizace restaurátorských zakázek probíhá často jako součást zakázek stavebních a pod jejich diktátem. Role restaurátora není v procesu projektové přípravy obnovy kulturních památek nijak definována a záleží pouze na vůli konkrétního projektanta či investora, zda si odborného restaurátora sám přizve ke spolupráci. Neodborně, nebo nedostatečně zpracovaný záměr obnovy, připravený bez potřebných restaurátorských průzkumů často velmi komplikuje realizaci. V průběhu prací musí být záměr a rozsah prací upravován, což vede k zvýšení časové a finanční náročnosti realizace a projevuje se i na kvalitě prací a efektivitě zásahu.
- 2.)** S výše uvedeným bodem souvisí také problematika výběrových řízení. Pro vyhodnocení nabídek ve výběrovém řízení bývá, celkem logicky, určující cena, což by mělo být objektivní kritérium. Podklady pro taková řízení jsou ale často neodborně zpracované, nedostatečné až zavádějící, což vytváří široké možnosti pro následnou manipulaci s kritérii určujícími cenu. Restaurátoři, kteří svědomitě a odborně stanoví cenu restaurátorské práce v kvalitě a rozsahu odpovídajícímu stavu památky a cílům obnovy, jsou značně znevýhodněni. Výsledkem je nízká kvalita prováděných prací, nerespektování původního záměru obnovy a v konečném důsledku často zvýšení nákladů na obnovu památek v dlouhodobějším horizontu.
- 3.)** Dalším závažným problémem, který částečně souvisí s výše uvedenými skutečnostmi, je situace v odborné organizaci státní památkové péče. Tuto složku státní památkové péče je nutné systematicky podporovat, aby se udržela a posílila základna kvalitních a fundovaných odborníků, kteří jsou schopni aktivně zasáhnout do procesu utváření koncepce památkové obnovy jednotlivých děl a následně kontrolovat kvalitu prováděných prací.

Výše zmíněné problémy nejsou ani tak důsledkem špatné legislativy jako nedostatky v jejím dodržování.

Pokud jde o legislativní změny, tak by v souvislosti s novým památkovým zákonem měla proběhnout i novelizace zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy tak, aby se přístupy k restaurování uměleckých a umělecko-řemeslných děl spadající pod památkový zákon a děl umístěných v muzeích a galeriích sjednotily.

Byli jsme na toto shromáždění dodatečně přizváni jako jistá protiváha k iniciativám směřujícím k založení Restaurátorské komory. Naším cílem není v žádném případě negovat snahy našich kolegů o rozvoj oboru. Upřímně si hluboce vážím všech, kteří se snaží pracovat jak na sobě, tak pro obor. Nicméně se domníváme, že založení komory ze zákona s povinným členstvím, která by převzala pravomoci ministerstva spojené s udílením povolení k restaurování, není šťastné řešení. Návrhy na zřízení takovéto organizace se opakovaně objevují již od devadesátých let 20. století a v druhém bloku přednášek jistě opět zazní.

Předně ochrana památek je veřejným zájmem, který je definován památkovým zákonem, a kontrola profese fyzicky ovlivňující hmotnou podstatu památek i jejich vizuální podobu (tedy restaurování) do tohoto veřejného zájmu bezesporu spadá. Svěřit správu tohoto veřejného zájmu do rukou samosprávné stavovské profesní organizace, jejíž podoba a fungování v dlouhodobém horizontu je věcí značně nepředvídatelnou, by bylo podle našeho názoru nemoudré.

Je třeba si uvědomit, že restaurování je „jen“ jednou ze součástí velkého soukolí péče o památky a takto je třeba na něj nahlížet. Není možné si myslet, že sami restaurátoři tím, že se uzavřou ve své vlastní profesní organizaci, celý problém vyřeší. Naopak je potřeba nastavit otevřený a transparentní systém založený na mezioborové spolupráci, vzájemném respektu a profesionalitě zúčastněných stran.

Jsme přesvědčeni, že profesní spolky a sdružení, které chtějí přispět rozvoji oboru, tak mohou činit již dnes pořádáním konferencí, osvětovou činností, připomínkováním právních norem atd.

Pokud by v budoucnu měla vzniknout nějaká celostátní profesní organizace s pravomocí rozhodovat o budoucnosti oboru, tak se domníváme, že by se měla vytvořit z již fungujícího profesního sdružení restaurátorů, které svou dlouhodobou činností dostatečně prokázalo svoji schopnost sdružovat restaurátory, nabízet jim zázemí, podílet se na celoživotním vzdělávání odborníků v péči o památky a osvětové činnosti směrem k laické veřejnosti. V této souvislosti nabízíme paralelu na Institute of Conservation (známou spíše pod zkratkou ICON) působící ve Velké Británii. ICON se postupně utvářel spojením existujících profesních spolků. Tato nezisková nevládní organizace s dobrovolným členstvím je dnes velmi silnou a aktivní organizací, která jednoznačně přispívá k rozvoji oboru. Obdobné je to v okolních zemích, jako je Německo, nebo Rakousko.

Naopak jako v zásadě negativní příklad vidíme model fungování Komory reštaurátorov na Slovensku.

Občanské sdružení Arte-fakt má za sebou 9 let aktivní práce v oblasti péče o památky a je připraveno se i nadále podílet na rozvoji oboru restaurování a péče o památky jak svojí vzdělávací a osvětovou činností, tak svojí případnou aktivní účastí při formování názorové platformy, která by umožnila vznik profesního sdružení zastřešujícího obor. Takovéto profesní sdružení však musí být založeno na dobrovolnosti a svobodné vůli pracovat na rozvoji oboru spíše než na povinné pasivní účasti v uzavřené systémové jednotce.

Děkuji za pozvání a za možnost vyjádřit zde náš názor.

Mgr. art. Jakub Ďoubal, Ph.D.

o.s. Arte-fakt, sdružení pro ochranu památek